

Agenda stadslanbouw

Stadslandbouw is de trend voorbij. Was het jaren geleden nog een beweging van pioniers, tegenwoordig is stadslanbouw steeds nadrukkelijker aanwezig in en rondom onze steden. Het begrip 'stadslanbouw' omvat zowel de productie van voedsel binnen de stad als voedselproductie langs de randen van de stad. Het zijn de buurt- en volkstuinten, de plantsoenen met eetbaar groen, de daktuinen, het zijn de bedrijven in de stadsrandzone, het zijn de nieuwe ketens met regionale producten, het is hergebruik van stedelijke reststromen en nog veel meer.

Stadslandbouw is divers en trekt diverse mensen aan. Daarmee is het een kraamkamer voor vernieuwing en innovatie. Stadslandbouw is multifunctioneel en integraal. Het draait om ondernemerschap en groen in en om de stad. Maar stadslanbouw draagt ook bij aan biodiversiteit, leefbaarheid, gezondheid, participatie, lokale economie en flexibel ruimtegebruik van de stad. Stadslandbouw wordt gedragen door actieve burgers, innovatieve ondernemers, pionierende steden en vernieuwende instellingen. Stadslandbouw kan de regionale economie versterken doordat voedselproducenten rechtstreekse toegang krijgen tot de stedelijke markt. Wanneer er schakels uit de tussenhandel worden gehaald, levert dit de agrarische ondernemer betere prijzen op voor zijn producten en krijgt de consument vers voedsel tegen een aantrekkelijke prijs.

Voor de steden is een sterke regionale landbouw van belang, omdat hiermee het economische draagvlak van de waardevolle open landschappen behouden blijft. Juist in de stad zijn er kansen voor nieuw ondernemerschap door gewassenteelt in leegstaand vastgoed of kleinschalige productie en verkoop van groenten en kruiden. Stedelijke moestuinten maken bovendien de buurten groener en gevarieerder.

Door het gezamenlijk tuinieren neemt vaak ook de sociale cohesie in een buurt toe. De consumptie van een breder scala aan verse groenten en meer lichaamsbeweging (o.a. door het zelf tuinieren) draagt verder bij aan verbetering van de gezondheid van de stadsbewoners. Tenslotte kan regionale en lokale productie en verkoop van voedselkilometers terugdringen waardoor de CO₂-uitstoot vermindert en efficiënter gebruik wordt gemaakt van reststromen, water en bodem/nutriënten.

In het Stedennetwerk Stadslandbouw waren vanaf 2011 diverse gemeenten en andere organisaties vertegenwoordigd die zich gezamenlijk hebben ingespannen om stadslanbouw in de praktijk te brengen en kennis te delen. Zijn opvolger Stadslandbouw Nederland (juni 2017) ziet vier uitdagingen voor stadslanbouw:

Uitdaging 1. Ruimte voor stadslanbouw

Ruimte voor stadslanbouw is niet vanzelfsprekend beschikbaar. De ruimte in en om de stad is schaars en de competitie om deze ruimte is groot. Het beschikbaar houden of maken van ruimte voor stadslanbouw is daarom cruciaal voor haar ontwikkeling. Stadslandbouw is, in tijdelijke of permanente vorm, wel in te passen in de stedelijke structuren. Niet voor alle vormen van stadslanbouw is permanente aanwezigheid op dezelfde plaats nodig. Bij tijdelijke vormen van landbouw zijn duidelijke afspraken tussen grondeigenaren en initiatiefnemers over realistische voorwaarden en termijnen nodig.

Afhankelijk van schaal en doelstelling van het initiatief moet er voldoende tijd worden geboden om investeringen terug te verdienen. Maar met alleen het bieden van fysieke ruimte komen we er niet, het gaat ook om een duidelijke definitie van randvoorwaarden. Basisvoorzieningen, contractvormen, toegankelijkheid, interactie, inrichting van de omgeving moeten ook in beschouwing worden genomen. Stadslandbouw dwingt ons om opnieuw naar de stedelijke planologie te kijken. Rondom de steden zijn er kansen voor landbouw die zich specifiek richt op directe afzet van de producten (voedsel, zorg, recreatie) in de stad. Hiermee is het een economische factor van betekenis in het landelijke gebied onder stedelijke invloed. Stadslandbouw kan hier ook voor een gevarieerder gebruik van extensief beheerde recreatiegebieden zorgen en de verbinding tussen stad en omliggend landschap versterken. Kortom, er zijn veel kansen om onze steden, via de invalshoek van het voedsel, op een andere manier te bekijken.

Uitdaging 2. Regionale voedselketens en regels voor hygiëne

De stedelijke omgeving kan een goede plek zijn om voedsel te produceren en verwerken. De algemene regels voor voedselveiligheid en gezonde voeding gelden vanzelfsprekend ook voor stadslanbouw. Veel van deze regels zijn echter afgestemd op de huidige praktijk van grootschalige, industriële voedselproductie. Voor stadslanbouw is meer maatwerk nodig, afgestemd op een directe kleinschaligere en fijnmazigere productie en distributie.

Regionale (verwerkings-)faciliteiten kunnen de regionale en lokale ondernemers van dienst zijn bij productontwikkeling en verwerking. Deze hoeven dan niet direct zelf te investeren in faciliteiten voor verwerking. Deze faciliteiten kunnen ook als incubator voor startende bedrijven dienen.

Er zijn interessante kansen om regionale voedselketens te verbinden met reststromen uit de stad, zoals CO₂, warmte en biomassa, waarmee een sluitende kringloop kan worden bereikt. Het overgrote deel van de landbouwproductie wordt afgezet in stedelijk gebied. Een korte keten tussen voedselproducent en consument leidt tot minder transport en vermindert de noodzaak tot voedselbewerking. Daarnaast dragen een korte voedselketen en directe verkoop bij om het aanbod gevarieerder te maken, producten efficiënter te vermarkten en tenslotte krijgt de boer een betere prijs voor zijn producten.

Uitdaging 3. Kwaliteitsimpuls stadslanbouw

Nederland kent een groeiend aantal stadslanbouwinitiatieven. De thema's voedselkringlopen, teelt(-systemen), dierhouderij, biodiversiteit in stedelijk gebied, maar ook planologie en duurzame bouw vanuit het perspectief van voedsel en stad zijn nog vrij nieuw. Nu een kwaliteitsimpuls geven versterkt de gewenste professionalisering van stadslanbouw. Kennisontwikkeling en het delen van kennis zal bijdragen aan die gewenste kwaliteitsimpuls van stadslanbouw. Nederland heeft als dicht bevolkt en agrarisch (kennis-)land de sleutel in handen om hierin ook internationaal het voortouw te nemen. Stadslandbouw heeft dus economische betekenis op deze schaal.

Uitdaging 4. Verbinden van lokale initiatieven

Het bundelen van initiatieven en stedelijk (voedsel-)beleid draagt bij aan een gezonde ontwikkeling van stadslanbouw. Dat laten buitenlandse steden als Toronto (Toronto Food Policy Council) en New York (Food Works) zien. Ook in Londen heeft de publiek-private samenwerking geleid tot een forse groei van het aantal initiatieven. Het oprichten van vergelijkbare samenwerkingsverbanden in Nederland verdient een stimulans. Er is hier ook een rol weggelegd voor de landelijke overheid. Het uitdragen van een visie op stadslanbouw ondersteunt en geeft richting aan de lokale initiatieven!

Actiepunten voor overheden: lokaal en nationaal

Onze gemeente wil met de volgende acties uiting geven aan bovenstaande Agenda.

Op lokaal niveau (aanvinken van eigen voornemen)

- Onze gemeente betreft stadslanbouw bij de verschillende beleidsterreinen die raakvlakken hebben met dit thema. Zoals bewustwording rond voedsel en gezondheid, kwaliteit van de leefomgeving, de sociale cohesie, duurzaamheid, werkgelegenheid en onderwijs en recreatie;
- Onze gemeente verbindt partijen die actief met stadslanbouw bezig zijn of hier mee willen starten (netwerkfunctie);
- Onze gemeente creëert experimenteerruimte voor vernieuwende initiatieven;
- Onze gemeente geeft het goede voorbeeld door regionale- of stadslanbouwproducten op te nemen bij de aanbesteding van de eigen catering;
- Onze gemeente stimuleert andere (semi-)overheidsinstellingen (zoals ziekenhuizen of grote onderwijsinstellingen) dit voorbeeld te volgen;
- Onze gemeente creëert ruimte voor stadslanbouw door hier in bestemmingsplannen rekening mee te houden door dit op te nemen in de bestemmingsomschrijving en waar nodig omgevingsvergunningen te verstrekken;
- Onze gemeente onderzoekt de mogelijkheden voor een combinatie van stadslanbouw en recreatie in groengebieden zodat een versterkt en gevarieerder gebruik van deze gebieden komt;

Aan de Rijksoverheid vragen wij

- Dat zij ruimte geeft aan lagere overheden om stadslanbouw te stimuleren, meedenkt over hoe dit vorm kan krijgen en meehelpt kennis op te bouwen;
- Dat zij bijdraagt aan het ontwikkelen en uitdragen van een visie rond het thema stadslanbouw in het landelijke gebied en de stad;
- Dat zij de kansen voor stadslanbouw meeneemt bij de uitwerking van het Europees Landbouwbeleid met name waar het gaat om landbouw in stadsrandgebieden (peri-urbane gebieden);
- Dat zij onderzoekt hoe de remmende werking van de stringente toepassing van regels voor voedselveiligheid en het houden van dieren op de ontwikkeling van stadslanbouw verminderd kan worden.

Wij tekenen voor deze agenda

(naam wethouder, datum)

www.stadslanbouwnederland.nl

